

Evropski pristup za obezbjeđivanje kvaliteta zajedničkih programa

oktobar 2014. godine

odobrili ministri Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) u maju 2015. godine

Zajednički programi su obilježje Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA). Uspostavljeni su za poboljšanje mobilnosti studenata i osoblja, omogućavanje međusobnog učenja i mogućnosti saradnje i za stvaranje programa izvrsnosti. Studentima nude istinsko iskustvo studiranja u Evropi. Zajedničke diplome takođe izražavaju „zajedništvo“ i u dodjeli diplome.

Sadašnji Evropski pristup za obezbjeđivanje kvaliteta zajedničkih programa je razvijen da olakša eksterno obezbjeđivanje kvaliteta ovih programa. Njime će se naročito:

- ukloniti važna prepreka razvoju zajedničkih programa određivanjem standarda za ove programe koji su zasnovani na dogovorenim instrumentima Evropskog prostora visokog obrazovanja, bez primjene dodatnih nacionalnih kriterijuma, i
- omogućiti integrisani pristupi obezbjeđivanju kvaliteta zajedničkih programa koji istinski odražavaju i reflektuju njihov zajednički karakter.

Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA) karakteriše raznolikost pristupa eksternom obezbjeđivanju kvaliteta, uključujući akreditaciju, evaluaciju ili audit na nivou studijskih programa i/ili ustanova. Odgovarajući na potrebe i zahtjeve svojih konteksta, ovi različiti pristupi nalaze svoj „zajednički denominator“ u Standardima i smjernicama za obezbjeđivanje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG).

ESG se primjenjuje na procedure za obezbjeđivanje kvaliteta zajedničkih programa kao i na sve vrste programa. Zbog toga se Evropski pristup većinom zasniva na ESG i na Kvalifikacioni okvir za Evropski prostor visokog obrazovanja (QF-EHEA). Pored toga, Evropski pristup uzima u obzir različita obilježja nekog zajedničkog programa i, zbog toga, specifičan standardni pristup u skladu sa tim. Procedura i kriterijumi su usko zasnovani na onim razvijenim i testiranim unutar JOQAR projekta.

„Zajednički programi“ se smatraju integrisanim koordinisanim nastavnim planom i programom i zajedno ih nude različite visokoškolske ustanove iz EHEA država¹ i one vode do dvostrukih/višestrukih diploma² ili zajedničke diplome³.

¹ Ovaj prijedlog se odnosi samo na zajedničke programe koje zajedno nude visokoškolske ustanove iz dvije ili više država, i ne bave se obezbjeđivanjem kvaliteta programa koje zajedno daju različite ustanove iz jedne države.

² Odvojene diplome koje dodjeljuju visokoškolske ustanove koje nude zajedničke programe, kojima se potvrđuje uspješan završetak ovog programa. (Ako dvije diplome dodjeljuju dvije ustanove, to je „dvostruka diploma“.)

³ Jedan dokument koji dodjeljuje visokoškolska ustanova koja nudi zajedničke programe i nacionalno je prihvaćena kao priznata dodjela zajedničkog programa.

A. Primjena eksternog obezbjeđenja kvaliteta u različitim sistemima

Evropski pristup bi se trebao primijeniti u zavisnosti od potreba saradnje visokoškolskih ustanova i zahtjeva njihovih nacionalnih okvira:

- Ako neke od **visokoškolskih ustanova koje saraduju zahtijevaju eksterno obezbjeđivanje kvaliteta na nivou programa** (npr. akreditacija programa ili evaluacija su obavezne), onda ustanova koja saraduje treba da odabere odgovarajuću agenciju za obezbjeđivanje kvaliteta⁴ sa spiska registrovanih agencija kod Evropskog registra za obezbjeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju (EQAR). Agencija će koristiti Standarde (Dio B) i Procedure (Dio C) za vršenje pojedinačne evaluacije ili akreditacije cijelog zajedničkog programa. Rezultat će prihvatiti sve države Evropskog prostora visokog obrazovanja. U zavisnosti od nacionalnog pravnog okvira, odluka o eksternom obezbjeđenju kvaliteta bi trebala stupiti na snagu ili biti prepoznata u svim državama gdje se nudi program, kao što je dogovoreno Komunikacijom iz Bukurešta.
- Ako **sve visokoškolske ustanove koje saraduju** budu samo predmet **eksternog obezbjeđivanja kvaliteta na institucionalnom nivou** i budu imale „samo-akreditujući“ status, mogu koristiti Evropski pristup u uspostavljanju zajedničkih internih odobrenja i procesa praćenja za svoje zajedničke programe (u skladu sa ESG 1.2 & 1.9), ako smatraju da je to korisno u kontekstu. Zbog toga, u ovim slučajevima, nisu potrebne dodatne procedure evaluacije ili akreditacije na nivou programa.
- Evropski pristup može takođe da se koristi za zajedničke programe koji nude visokoškolske ustanove i iz i van EHEA. Uključene ustanove iz država koje ne pripadaju Evropskom prostoru visokog obrazovanja se ohrabruju da se raspitaju da li bi njihove nacionalne vlasti prihvatile Standarde (Dio B) i bile u mogućnosti da prihvate odluke registrovane agencije u EQAR-u, ako je ista primjenjiva.

B. Standardi za obezbjeđenje kvaliteta zajedničkih programa u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (EHEA)

1. Ispunjavanje uslova

1.1. Status

Ustanove koje nude neki zajednički program bi trebale⁵ biti prihvaćene kao visokoškolske ustanove od strane relevantnih vlasti u njihovim državama. Njihovi određeni nacionalni pravni okviri bi trebali da im omoguće da učestvuju u zajedničkim programima i, ako je primjenjivo, da dodjeljuju zajedničku diplomu. Ustanove koje dodjeljuju diplomu/diplome bi trebale da osiguraju da diploma/diplome pripadaju sistemu diploma visokog obrazovanja država u kojima su smještene.

1.2. Zajednički nacrt i provođenje

Zajednički program bi trebao biti zajedno ponuđen, uključujući sve ustanove koje saraduju u izradi nacrtu i provođenju programa.

1.3. Sporazum o saradnji

Rokovi i uslovi zajedničkog programa bi trebalo da budu navedeni u sporazumu o saradnji. Sporazum bi posebno trebao da pokrije sljedeća pitanja:

- Naziv diplome/diploma dodjeljenih u programu

⁴ U slučaju zajedničkih programa čiji su ishodi kvalifikacije koje imaju za cilj da zadovolje minimum dogovorenih zahtjeva za obukom u profesijama koje su predmet Direktive 2005/36/EC Evropske unije, obaviještenje o zajedničkom programu bi trebalo biti dostavljeno Evropskoj komisiji od strane nadležnih vlasti jedne od država članica EU. Institucije koje saraduju će trebati da to imaju na umu kada budu identifikovale i kontaktirale agenciju za vršenje pregleda.

⁵ Standardi koriste zajednički engleski termin za glagol „trebati“ koji ima konotaciju propisivanja i poštovanja.

- Koordinaciju i odgovornosti partnera uključenih u vezi sa upravljanjem i finansijskom organizacijom (uključujući finansiranje, podjelu troškova i prihod, itd.)
- Prijem i odabir procedura za studente
- Mobilnost studenata i nastavnog osoblja
- Propise o ispitivanjima, metode ocjene studenata, priznavanje kreditnih bodova i procedure dodjele diploma u konzorcijumu.

2. Rezultati učenja

2.1. Nivo [ESG 1.2]

Namjeravani ishodi učenja bi trebali da budu usklađeni sa odgovarajućim nivoom u Kvalifikacionom okviru Evropskog prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA), kao i primjenjivi nacionalni kvalifikacioni okvir/okviri.

2.2. Disciplinarna oblast

Namjeravani ishodi učenja bi trebali da obuhvataju znanje, vještine i kompetencije u određenoj/im disciplinarnoj/im oblasti/ma.

2.3. Postignuće [ESG 1.2]

Program bi trebao da može da pokaže da su namjeravani ishodi učenja postignuti.

2.4. Regulisane profesije

Ako je relevantno za određene zajedničke programe, minimum dogovorenih uslova obuke navedenih u Direktivi 2005/36/EC Evropske unije ili relevantnih zajedničkih okvira za obuke koji su uspostavljeni u okviru Direktive, bi se trebali uzeti u obzir.

3. Izrada i odobravanje programa [ESG 1.2]

3.1. Nastavni plan i program

Struktura i sadržaj nastavnog plana i programa bi trebao da se uklopi da omogućiti studentima da postignu namjeravane ishode učenja.

3.2. Bodovi

Evropski sistem prenosa bodova (ECTS) bi se trebao pravilno primjenjivati i raspodjela bodova bi trebala biti jasna.

3.3. Radno opterećenje

Zajednički program prvog ciklusa studija će tipično iznositi ukupno opterećenje studenta od 180-240 ECTS-bodova; zajednički master program će tipično iznositi 90-120 ECTS-bodova i ne bi trebao da bude manji od 60 ECTS-bodova na nivou drugog ciklusa (rang bodova u skladu sa FQ-EHEA); za zajedničke doktorate nema određenog ranga bodova.

Opterećenje i prosječno vrijeme za završetak programa bi se trebalo pratiti.

4. Prijem i priznavanje [ESG 1.4]

4.1 Prijem

Uslovi za prijem i procedure odabira bi trebale biti odgovarajuće u svjetlu nivoa programa i discipline.

4.2 Priznavanje

Priznavanje kvalifikacija i perioda studija (uključujući i priznavanje prije učenja) bi se trebalo primjenjivati u skladu sa Lisabonskom konvencijom o priznavanju i pomoćnim dokumentima.

5. Učenje, podučavanje i procjena [ESG 1.3]

5.1 Učenje i podučavanje

Program bi trebao biti napravljen tako da odgovara namjeravanim ishodima učenja, dok bi primjenjivani pristupi učenja i podučavanja trebali biti adekvatni da ih postignu. Raznolikost studenata i njihovih potreba bi se trebala poštovati i njegovati, posebno sa obzirom na različita kulturološka porijekla studenata.

5.2 Ocjenjivanje studenata

Propisi o ocjenjivanju i ocjenjivanje postignutih ishoda učenja treba da odgovaraju planiranim ishodima učenja. Oni treba da se među partnerskim ustanovama primjenjuju na dosljedan način.

6. Podrška studentima [ESG 1.6]

Službe za podršku studentima bi trebale da doprinose postizanju namjeravanih ishoda učenja. Oni bi trebali uzimati u obzir određene izazove razmijenjenih studenata.

7. Resursi [ESG 1.5 & 1.6]

7.1 Osoblje

Osoblje bi trebalo biti dovoljno po broju i adekvatno (kvalifikacije, stručno i međunarodno iskustvo) za provođenje studijskog programa.

7.2 Prostorije

Obezbijeđene prostorije bi trebale biti dovoljne i adekvatne u smislu namjeravanih ishoda učenja.

8. Transparentnost i dokumentacija [ESG 1.8]

Relevantne informacije o programu, kao što su uslovi za prijem i procedure, katalog o predmetima, procedure ispitivanja i ocjenjivanja, itd. bi trebale biti dobro dokumentovane i objavljene uzimajući u obzir specifične potrebe razmijenjenih studenata.

9. Obezbjeđivanje kvaliteta [ESG 1.1 & Dio 1]

Ustanove koje sarađuju bi trebale da primjene zajedničke procese internog obezbjeđenja kvaliteta u skladu sa dijelom jedan ESG-a.

C. Procedure za eksterno obezbjeđivanje kvaliteta zajedničkih programa u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (EHEA)

Ustanove koje sarađuju bi trebale da zajedno odaberu odgovarajuću agenciju za obezbjeđivanje kvaliteta registrovanu u EQAR-u. Ta agencija bi trebala da adekvatno komunicira sa nadležnim obrazovnim vlastima u državama u kojima su smještene visokoškolske ustanove koje sarađuju.

1. Samoevaluacijski izvještaj [ESG 2.3]

Procedura eksternog obezbjeđivanja kvaliteta⁶ bi trebala biti na osnovu samo-evaluacijskog izvještaja (SEI) koji zajedno predaju ustanove koje sarađuju. SEI bi trebao da sadrži sveobuhvatne informacije koje pokazuju poštovanje programa sa Standardima za obezbjeđenje kvaliteta zajedničkih programa u EHEA (Dio B).

Pored toga, izvještaj bi trebao da sadrži potrebne informacije o datim nacionalnim okvirima ustanova koje sarađuju, a koje bi strane agencije ili stručnjaci mogli trebati kako bi ocijenili kontekst, posebno pozicioniranje programa unutar nacionalnih sistema visokog obrazovanja.

⁶ Procedura koristi zajednički engleski termin za glagol „trebati“ koji ima konotaciju propisivanja i poštovanja.

SEI bi trebao da se posebno fokusira na različita obilježja zajedničkog programa, kao zajedničko nastojanje visokoškolskih ustanova iz više od jednog nacionalnog sistema visokog obrazovanja.

2. Komisija stručnjaka [ESG 2.3 & 2.4]

Agencija bi trebala da imenuje komisiju stručnjaka od najmanje četiri člana. Komisija bi trebala da kombinuje ekspertizu iz relevantnog/ih predmeta ili discipline/a, uključujući i tržište rada/svijet rada u relevantnoj/im oblasti/ma i ekspertizu u obezbjeđivanju kvaliteta visokog obrazovanja.

Pomoću svoje međunarodne ekspertize i iskustva, komisija bi trebala da uzme u obzir različita obilježja zajedničkog programa. Kolektivno, komisija bi trebala da posjeduje znanja o sistemima visokog obrazovanja i visokoškolskim ustanovama i jeziku/jezicima podučavanja koji se koriste. Komisija bi trebala da uključi članove iz najmanje dvije obuhvaćene države u konzorcijum koji obezbjeđuje program. Komisija bi trebala da uključi bar jednog studenta.

Agencija bi trebalo da osigura nepristrasnost stručnjaka i da se drži ispravnosti u primjeni na visokoškolske ustanove. Sa tim ciljem, ustanove bi trebale da imaju pravo da ukažu na dobro osnovane prigovore protiv nekog člana komisije, ali ne pravo veta na njihova imenovanja.

Agencija bi trebala da informiše stručnjake o aktivnostima komisije, njihovoj specifičnoj ulozi i specifičnostima procedura obezbjeđenja kvaliteta. Informisanje bi trebalo da se posebno fokusira na različita obilježja nekog zajedničkog programa.

3. Posjeta ustanovi [ESG 2.3]

Posjeta ustanovi bi trebala da omogući komisiji stručnjaka da razmotri zajednički program na osnovu samoevaluacijskog izvještaja i da procijeni da li program poštuje Standarde (Dio B).

Posjeta ustanovi bi zato trebalo da obuhvati razgovore sa predstavnicima svih ustanova koje saraduju i naročito sa menadžmentom ustanova i programa, osobljem, studentima, i ostalim relevantnim zainteresovanim stranama, kao što su studenti i stručna područja.

Iako su posjete ustanovama obično ograničene na jednu lokaciju, može se uzeti u obzir i obezbjeđivanje na svim lokacijama.

4. Izvještaj komisije stručnjaka [ESG 2.3 & 2.6]

Komisija stručnjaka bi trebala da pripremi izvještaj koji sadrži relevantne dokaze, analize i zaključke u vezi sa Standardima (Dio B). Izvještaj bi takođe trebao da sadrži preporuke za dalji razvoj programa. U slučaju da pregleda rezultira formalnim ishodom komisije stručnjaka će dati preporuku za odluku.

Zaključcima i preporukama bi se trebala obratiti posebna pažnja na različita obilježja zajedničkog programa.

Ustanove bi trebale da imaju mogućnost da komentarišu nacrt verzije izvještaja komisije stručnjaka i da zahtijevaju ispravljanje tehničkih grešaka.

5. Formalni ishodi i odluke [ESG 2.5]

Ako je potrebno, agencija bi trebala da donese odluku na osnovu izvještaja komisije stručnjaka i preporuke za odluku, uzimajući u obzir komentare visokoškolskih ustanova, na adekvatan način. U slučaju da pregled rezultira odlukom o akreditaciji, da se njom dodijeli ili ospori akreditacija (sa ili bez uslova), na osnovu Standarda (Dio B). Agencija može da dopuni formalni ishod i odluku o akreditaciji preporukama.

Agencija bi trebala da dostavi razloge za odluku o akreditaciji. To se posebno primjenjuje na odluke o akreditaciji koje su ograničene uslovima ili negativnim odlukama i u slučajevima gdje se odluke razlikuju od zaključaka i preporuka komisije stručnjaka datih za odluku.

6. Žalbe [ESG 2.7]

Ustanove bi trebale da imaju pravo žalbe protiv formalnog ishoda ili odluke o akreditaciji. Zbog toga, agencija bi trebala da ima usvojenu formalnu proceduru.

7. Izvještavanje [ESG 2.6]

Agencija bi trebala da objavljuje izvještaj komisije stručnjaka i, ako je to primjenjivo, formalni ishod ili odluku o akreditaciji na svojoj internet stranici. U slučaju da pregled nije rađen na engleskom jeziku, najmanje sažetak izvještaja komisije stručnjaka na engleskom jeziku i engleska verzija odluke, uključujući i razloge za istu, bi trebali biti objavljeni.

8. Naknadne aktivnosti [ESG 2.3]

Agencija bi trebala da se dogovori sa ustanovama koje saraduju o proceduri praćenja kako bi se ocjenjivalo ispunjavanje uslova – ako je primjenjivo – i/ili za evaluaciju aktivnosti praćenja preporuka – ako je primjenjivo.

9. Periodičnost [ESG 1.10]

Zajednički program bi trebao da se periodično pregleda svakih 6 godina, što bi se trebalo posebno navesti u objavljenim odlukama. Ako postoji odluka o akreditaciji, potrebno je dodijeliti – ako je odluka pozitivna – na period od 6 godina.⁷ Tokom perioda od 6 godina, agencija bi trebala biti informisana o promjenama u konzorcijumu koji nudi zajedničke programe.

⁷ Period od 6 godina se veoma primjenjuje u državama iz Evropskog prostora visokog obrazovanja.